

ПРНОГОРАЦ

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 15.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 1. МАЈА 1871.

ГОДИНА I.

ПРНОГОРАЦ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ
• 1. 75. н. — За све друге земље год. • 8.; по год. • 4.; чет

АРСКУ год. • 6.; по год. 3; четврт год. • 1. 50. н.; — За СРБИЈУ год. • 7.; по год. • 3. 50. н.; четврт
— За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Дописа, предплата и све наручбине шилу се уредиштвоу на Цетиње
по г. Петра Рамадановића у Котору.

„ЗНАЦИ БУРЕ НА ИСТОКУ.“

Ронско стање, у којем стење наш народ и милиони његове браће по вјери и крви, браће по истијем мукана и т. т. — тијем ама, траје још једнако. Било је до сада времена и прилика, када се с поуздањем очекивало, да ће престати то стање ропства и понижења, срамно за данашњи вијек образованости и безчасно за слободу људску. И то вријеме и те прилике пролазиле су увијек са јединијем пошњедицама, да су усинцирени народи само још јаче јакнули под теретом вјековнога ига и преваренијех нада. У пошњедње вријеме, за трајања лондонске конференције и говора о уступљењу Босне и Херцеговине, ми смо у више прилика говорећи о тој старој и опет увијек новој теми, изrekli наше убјеђење да нам неваља скрштенијем рукама гледати бујицу догађаја пресуднога значаја у Јевропи, него да нам се ваља сложити и устати.

Јединијем тешијем ланцем оковани су сви народи на истоку, јединијем заједничкијем потресом дакле треба да се сви ослободимо тога ланца. Ми смо робови, ми треба и да тежимо да будемо слободни, ми трпимо тешке муке, ми треба и да се избавимо тијех мука. Нерадисти него чекати само ослобођење с поља, некретати се него изгледати само час, који ће нам готово све донијети, то је горџа обмана, која нас је и досад држала у ропству. У постојаној слози и чврстој свези међу једнороднијем патницима лежи спасење наше. То, уз повољни нам одношај јевропскијех сила ујемчава сврху нашу.

Колика би била сила међусобна свеза наша са извјесном одлуком, ово нам показују скоро сви страјни листови, који данас говоре о ономе гласу, „да је утврђен савез између Мисира, Србије, Грчке, Румуније и Црне Горе.“ Сви су једнога мишљења, и ми ћемо навести само оно из Шувелкове „Реформе“, која тврди да је источно питање неуморнијем вицеграљем мисирскијем не само већ покренуто, него да оно може најскорије букнути у највећем пламену.

ПОДЛИСТАК.

ОГРАНЦИ ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ
НАПИСАО ВУК ВРЧЕВИЋ.

II.

ОСУДА НА СМРТ ЈЕДНЕ ЖЕНЕ, КОЈА ЈЕ УБИЛА
НЕХОТИЋЕ СВОГА МУЖА.

(Наставак.)

Жена (срдито на сина). „Мучи, синко, стаде ти с каменом! Па сам ти ја оца убила, је ли? Тако ми синко дочекао вечери!“

Син. „Ти, а да ко? Што учини да од Бога нађеш!? ти нам уби оца и ранитеља, а суд ће тебе, те ми сирочад и без оца и без матере. А зашто то јадна мајко!?!..... (прекиде му плач и једање говор).“

Жена. „Нијесам, Господару, ни помислила а камоли то крвно дјело учинила, тако ми овога и онога вјечнога свијета, и тако ми се ш њим душа на они свијет не препредала!“

Син. „Тако да нијеси и вамо моја срећа! А да ко га други осим тебе и твојега врага уби? Да га је нико други убио ја бих и чуо и видео, али код вас двојице не би нико жив, него га уби бездушнице, паски, а не као човјека. Леде мене мој тата!“ (опет у плач и поче се тући шакама у главу).

Кнез (пут жене). „Да ну ти казуј зашто га уби, а не помага ти ни ашање ни правдање,

Било је помена и у овоме листу, да је вицеграљ почео задати три тврђаве на мору, и да је за тај посао добио раднике из сјеверне Америке. „Реформа“ дознаје то из са свијем поуздана извора и вели, да је султан послао краљу свога посланика с том одлуком, или да обустави грађење, или да ће султан силу употребити. Да ће се та ствар мирнијем изравнати не вјерује „Реформа“ никако јер је ту скривено источно питање.

Каже се наике да је Али паша, турски министар спољнијех послова дознао, да се ради или да је већ утврђен „савез између Мисира, Грчке, Србије, Црне Горе и Румуније.“ Цијељ је овога савеза у првоме реду да се речене државе осигурају против Турске, а за тијем првом згодном приликом да извојују своју самосталност. И на тај начин исток би био лагум пун барута, који порта својијем захтјевањем може лако потпалити.

Неупуштајући се у прорицање вели она да је нужно разгледати данашње стање ствари.

Порта се боји ватре, али као да се опаснијем сретством служи, јер хоће ватру ватром да гаси. Порта је већ одавно у постојаној ратној узбуђености и њој као да је суђењо да ријешити питање „бити или не бити.“

Вицеграљ мисирски све теже своси турско господарство, а порта опет изазивајући мјеша се у његове унутрашње послове. Вицеграљ хоће да буде самосталан владаоц, а он има снаге и силе, да буде што хоће. Он је потпуно наоружан. У његовој војсци има пуно сјеверо-американскијех официра, и то потврђује оно, што се чешће помињало, да Америка мисли предузети њеку улогу у источној питању. Ако се порта зарати са Мисиром, онда ће она имати посла и са Арапском и Сиријом, зашто се вицеграљ постаро.

За Србију вели „Реформа“, да је она до сада истина врло умјерену и опрезну политику водила, да је жељела Босну и Херцеговину само под своју управу узети са султановијем суверен-

ством, али да је она готова у случају и за потпуно независност устати. Србија је добро наоружана, има добру војску а у невољи је сваки Србин војник. Даље каже „Реформа“ да је Србија са ратничком Црном Гором у потпуном споразумљењу, и да треба само да да знак, па да одма букне устанак у Босни и т. д.

Румунија је вели, за сада унутрашњијем немирима мало ослабљена, али позив у бој за ослобођење измирио би одмах све странке. И у Бугарској је много спремно, да овај снажни народ неостале пасиван у општем устанку.

Разположење Грчке познато је. И сам помишљај на судбину Крићана респаљује срце свакога Грка, а свети план распадије у њему још већма пренос костију цариградскога патријарха, који је у почетку грчкога рата за ослобођење г. 1821 објешен о црквена врата.

Доиста порта може због тврђава на црвеноме мору црвену борцу крви против себе отворити.

Па како стоје одношаји јевропскијех сила против те опасности? Ту је прије свега од великога значаја, што је Француска постала немоћна за спољни рад, а она се до сада увијек плела у источне ствари и све их више брвала. Стање Француске могло би сада народе у Турској побудити на устанака.

За Русију каже „Реформа“ да је она сада њеки пријатељ Турској, но шта помаже то њој. Против Мисирске, Русија би и могла Турској помоћи, јер тамо нема својијех интереса, но при општем устанку народа у јевропској Турској може порта од Русије очекивати само неутралност, т. ј. да не помаже хришћанскијем устаницима. Но ти народи и не траже руске помоћи. А да ће се Русија здружити са Турском против своје браће и по вјери и по крви, то се не може ни помислити.

Њемачка или боље рећи Пруска управљаће се по Русији и тешије је вјеровати, да ће се она лако умјешати у источно питање. Њемачка

е ти све једно бива, божа ти је по сто пута вјера! е се чисто види да га није нико осим тебе убио.“

Сенатури сви. „Нико други Господару! чиста ти божа вјера! није треба ни мислити а камо ли разложити; него (пут жене) казуј кучко! зашто га уби, или ко те на зло подговори, не би ли ти, дај буди, штогод души лакше било, а живот ти не откупи да даш за њ три царава града!“

Жена. Нијесам, Господару, тако ми.....

Један сенатур (прекине јој ријеч): „Остави то нијекање и клетве, а све ти барабар бива! Да га је ко други убио, не би га закопавао! Ти га нађе жива, ђеца су гледала, па га све на један пут нестале, а ти онда димове (побјеже) уз гору! мишљаше да ћеш побјећи, али те Бог и она права крв смела, те нијеси знала што ћеш, него казуј како је било, а ако нећеш на лијепе, оно ћеш изпод тојага, јер међу нас ни слична, а камо ли очигледна лаж, не прима, нити се ми знамо шалити. Ако право кажеш и ако видимо икакве прилике да ти је до невоље било, или да те ко на зло наговорио, може бити да ће ти лакше и животу и души бити.“

Жена: „А да пошто је тако Господару и остала Господо! ја ћу вам пред смрт све казати, е виђу да умрем и неби ли ми што души лакше било од Богом, а пред вама животу

моме; а све ћу право казати, тако ми душа пакеки не испанудала! Он покојник бијаше човјек срдите нарави и за најмању работу видипша ми животу с чибуком, као по коњу. Јуче мојом несрећом мало се одоцих понијети му ручак на радњу, па теке ме више, спонаде чибук те по мене кућер му се десило; ево ми шједова главе и (заврне рукав уз мишице) ове модрице; и кад виђох да ће ме на смрт убити, некамо му се отргнем и мојом несрећом скопах један камен — могу ви се заклети три пута за три јутра на ковчег светог Петра, да не бјеше виши од добра ораха, и погодим га у слијепо око; а он на врх перчина, као да га с неба гром уби. У они час, зар ми ђаво полока памет, не побјегах дома него ископах моју кућу, јер помислих: кад се он разабере, мене више ни од њега ни од суда није стања у Црну Гору, него идем га убити, дако се обије на кога другога, те узми моткину и удрих га три четири пута мотиком у главу, и закопах га у једну рупу је су га и нашла, и наумила бијаш побјећи у Бар, да се онамо обезстрвим, и да за мене нико не зна да сам жива, пак ми ево не би суђењо, него да га животом платим; а не жалим ни живот јер би ми за срамоту и пријекор служио, док бих гођ жива била, али жалим ово двоје сирочади што ће сад и без оца и без мајке.“

Они јој млађи син дикну у плач, као змија, и притрча к матери те је загрли рукама

крв неће потећи зарад одржања султанова пријестолоа.

Инглешка се показује као највјернији пријатељ Турске, но и она је малаксала. А ако би је баш подболо источно питање на рад, она би својом флотом могла напакодити Грчкој и Мисиру, али никако општем устанку.

Италији недопушта њено унутрашње стање да се мјеша у какву већу спољну акцију, а слободни Италијанци неће ни допуштити да италијанска влада учествује у подјармљењу народа који теже за слободом.

Аустро-Угарска ради ће мудро, ако буде само своју кућу чувала од пожара. Несташни Бајет и ватрени Андранци нека незабораве то.

С тимем завршује „Reforma“ своје сматрање стања на истоку и одношаја јевропских сила. У свему томе види она озбиљне знаке буре на истоку. Хоће ли нестати тих знакова, као што су и многи други до данас, или ће бити оно што они претсказују, то незнамо. Шта би ми радосније дочекали, о томе не треба ни да говоримо. Ми не можемо бити међу онијема, који желе да се одмах угаси свака искра, која искочи због трења између тежње за слободом и силе, која хоће да одржи ропство. Неприродно стање на истоку, које са свијем природно рађа буне мора се уклопити. Ко је искрени пријатељ слободе, ко озбиљно жели мира Јевропи, тај мора и то хтјети.

И по томе турско-мисирска размирица, која се опет истакла, може се и стисати, савез између Мисира, Србије, Црне Горе, Грчке и Румуније, о којем се почело много говорити, може и не бити истинит; у те тајне нијесмо посвећени. Но по ономе што је свакоме јавно, а то је: народи који већ вијековима робују хоће да се ослободе, те се спремају за сваку zgodну прилику, — по томе, кажемо, можемо а и треба да озбиљно мотримо на „нове знаке буре на истоку.“

БУГАРСКИ ГЛАС.

Теци, теци крви сиротињска,
Надај, надај росо крвава,
Расти, расти жељи освете!

Четири стотине и педесет година робовања и тешких мука и страдања! Страшно је и да помисли човјек. Но вријеме се већ приближује и сва страдања и све тешке невоље свршиће се скоро. Бугарип као и сваки други, живиће као човјек, као слободан грађанин, и као господар сам свој. Ми, Бугари, који смо за 450 година тридесет најтеже, најсуровије и најпаклене тираније; ми који смо тридесет, па који и данас трпимо, више од сваког другог народа, који су гњављени од друге народности, или који су трпјели од својих државних деспота, папа, инквизитора и султана; ми који смо до јуче остали најзадњи у сваком погледу, данас устанимо да

околу паса, као бајаги да је он неће пуштит да је убију, говорећи јој: Неће тебе, моја мамо, наш Господар убити, еле што ћемо ми и без тате и без мајке.

Старији син. (укори млађег брехом). „Мучи ту сметељаче! Ако нам Господар не освети баба а да ко ће? а да није господарева суда, ја бих је убио, и на моју је душу макао ако ме и родида! а зашто нас је отац родно, него ако га ко убије да га осветимо, а да што мислиш? Чујући кнез ријечи старијег јој сина, па да окуца дијете, ушита га: „А били је ти убио твојом руком ако је ми на смрт осудимо?“ А дијете њему: „Господару! ако ми ти заповиједиш ја оћу, али бих радији да је твоји перјаници смакну него ја, да на мене не остане нова кметва, што сам своју мајку убио.“

Кнез. „Ајте, изидите сви надвор, а ви перјаници затворите ову жену у тамницу. Па пошто сви изађоше, ушита сенатуре: „Што ћемо од овога врага? Смрт је чисто заслужила, али што ће ово је двојевино ђеце?“

Један сенатур. „На њу, Господару, проклету гомилу! под камењем кучку! а да како, Господару, ако Бога знаш? убити свога мужа, ни те ни ове, пак да јој се живот опрости је ли?“

Други сенатур. „Ако га је зар нехтећи прилику каменим ударила, зашто поће

живимо и да прибавимо оно, што је најсветије, највеће и најдрагоцјеније за човјек, т. ј. лична и народна слобода своја. Магла, која нас покриваше до данас, већ се разблала и Бугарска је обузета народнијем питањем. Слободни и честити Бугарин чује већ стењање умируће и страдајуће браће своје који умиру под турском мачем, и он ће се чувати да не чини више погрешке. Гријешити више не може, јер ако само још један пут погрешити, то онда последице те погрешке долази смрт. Чапа страдања нашега већ је препуњена и за то треба да будемо опрезни и да се не дамо ни од кога варати. Наше је отачаство разорено и опљачкано; отачаство земље стоји пусто и неоплодно. Бугари иду у Румунију и Србију да се кору хлеба. Наше духовно развиће бјеше до скоро на најнижем ступњу. Сељак је жртва грабежљивог калуђера, турских силација и наших једнородних чорбаџија; по он још није са свијем опљачкан, јер има своју вољу, и хоће да живи...“

Дошло је вријеме да побједимо и ми. Ко пажљиво прати бугарске ствари, тај се може врло лако увјерити, да је настао час нашега ослобођења. Положај Бугара исти је какав је био Италијанаца г. 1860. Начело је наше већ положено. Свједочи Хаџи Димитрије и његови другари, који прољеваху своју крв за отачаство и слободу своју. Од нас зависи да га извршимо и да изречемо ону велику мисао: „Ми смо слободни, ми смо људи, ми смо Бугари и поносимо се својим именом „Бугарин.“

Но да би могли изрећи ту мисао ми треба да радимо, да напрежено све умне и тјелесне силе своје, па да ослободимо своју земљу и своје личности од физичног јарма турског, а ум свој од природног непријатеља, т. ј. од цариградске патријаршије и тако да створимо маду слободну државу, која ће да се управља човјечански, како ће народ наш постићи срећу своју. Али да дође до тога, ми не треба да се надамо као до сада на другога, т. ј. да нечекамо помоћ ни од једне јевропске силе, јер ко се нада на другога, који чека да дође Наполеон III, или Александар II, Пије IX или Викторија да га ослободи, тај неће слободе, тај ће промјенити само самар, промјениће господара, или боље да кажемо тај ће добити мјесто једнога тиранина другога, мјесто једнога деспота другога. Праву помоћ, праву учешће, право подржавање неможе човјек очекивати ни од једнога деспота, који је научен, да угњетава свијет. Није ли смијешно да очекујемо и ми помоћи од тих деспота, који своје саопствене поданике држе под гвозденијем притиском и не дају им да подигну главе и да се назову људи? Само они народ може да каже, да постигне своју личну и народну слободу; који се узда само у своју снагу, у своју умну способност и на своју браћу, која трпе исте муке какве и он трпи.

Од францескога пролетарија, од италијанских бандита, од шпанских пирота, од руских мужика и од црногорских јунака треба да очекује човјек слободу и напредак.

Наше бугарско стање приличи болесноме

после да га мотиком у главу као крмка туче?“

Трећи сенатур. „Душе ми, Господару, ако се овој жени живот опрости, није већ треба да никад никога на смрт осудимо. Ма што, душе ми не би већ смио муж са својом женом ни да лежи, а камо ли да је избије, него бих ја, ако ви велите, да је објесимо на изглед свијета и да се друге зле жене калнже и својим мужевима да су покорне.“

Кнез. „Дакле велите ли сви да је смакнемо?“

Сви. „Смакнути Господару! божа ти је вјера! а да како? а сад како ти речеш, или ћемо је под камењем или објесити.“

Кнез. „Прођите се људи каменована, то је гадно и чути а камо ли гледати; нећу ја тога више у моју земљу; него нека је њезина породица објесе на Црмнички пазар, и нека висе три четири дана на изглед и примјер народу; а ову ћеду нека их стриц прими доклен се радње и оружја прифате.“

Дадосе, брату онога убјенога, писмену осуду од смрти да се на Вир Црмнички објеси у прву пећу кад је пазарни дан, које је и следовало све у реду.

(Наставиће се.)

човјек, којем је потребно потпуно здравље, а не површно залечење његових тешких рана. Нама је потребно потпуно ослобођење, а не фактастички дуализам. Кад хоће човјек да прави нову кућу, то треба најприје да сруши ону стару, па да удари нов темељ.

И тако Бугари треба да знају, да им је најпотребнија слобода, слобода лична и слобода народна, јер који нема личне слободе, тај нема ни народност ни свети човјечански права, који се неклања светој слободи, тај не треба да се клања ни Богу. Слобода садржава у себи све што је најистиније добро, све што је најистиније полезно, све што је најистиније славно све што је најистиније свето. Може ли човјек да се назове човјеком, када нема своје слободне воље, када допушта овакоме, да га вуче за нос? Без слободе не само да ниједан народ нема права да се назове народом, него ни сам човјек. Слобода је највећа или прва богња, коју треба највише калити и којој треба направити најбогатије храмове (у срцима људским), јер је човјек слободом доша до највишега савршенства у грађанском животу, до најретнијег образовања, до највишега достојанства човјечанског. Најпослије слобода је повела човјек, да достигне својим умом и знањем они високи степен, да може лако да разбере шта је право шта ли не, да дозна шта је истина, или да позна да је два пут два четири, дакле да се приближи ономе великом јестаству и да буде господар над природом, која га окружава.

Ето зашто само они народи могу да кажу да су људи, који имају грађанску, црквену, науку, друштвену, народну и личну слободу; само ти народи који су постигли то савршенство могу да кажу данас: „ми смо људи.“ А они народи, који још нијесу окусили свете слободе немају ни право да се називају људи, јер су они у густој мраку, који им педаје, да отворе очи и да познају сами себе и своје човјечанско одређење.

Нема већег добра на свијету од људскога самопознавања и од слободе, која је сљедство самопознавања; а тако исто нема већег зла од незнања и ропства, јер слобода облагорава човјек, она га чини човјеком и упућује га, да позна себе самог, а ропство убија у њему што је најсветије, т. ј. његово човјечанско достојанство. (Наставиће се.)

ДОПИСИ.

КОТОР, 25. Априла. — Данас вам имам о весма њежној ствари неколико редка написати, а поменце о једном случају невјеротнимости овдашњег католичког бискупа г. Маркића, излагајући сами догађај како се досад свршио. Ви ћете се изненадити, као што смо се и ми овамо изненађени нашли, да се г. Маркић од часа до часа прометнуо у сасвим другог човјека, по што се с почетка указивао, рад чега га је наша обћина именovala и својим почастним грађанином. Али дајте да од тога чуђења прехећемо на саму ствар. Капетан Јозо Жбутига, с Црњава, жарки домородац и честити наш брат Бокеж, био је срећан да лане, кад се свијетла кнегиња Милена враћала с баденских купатила, њу с њеном пратњом донесе из Трста до Котора на параброду Аустралији, којом приликом он је указивао све могуће услуге високој путници и њезиним пратиоцима. Пошто је његова госпођа међу овим временом била трудна, капетан Јозо осмјели се, те једним писамцем врло складним и учтивим, заприси св. кнеза Николау, да би му се удостојно његовом будућем новорођенцу духовни отац бити. Како смо дознали, свијетли кнез убавјестивши се о Јозину поштењу и предолубљу, приволи на такову молбу, и одлучи послати једну особу из своје породице, да га заступа при крштењу чим Јозину кућу Бог новим породом умножи. Прије једног мјесеца дана наш Жбутига добије сина; те се, изванредно весео спремаше, да изврши поглавиту хришћанску дужност, поред славе и весеља домаћег. Али на жалост, то се весеље у један трен обратило у прави чемер за Жбутигу и његову породицу. Бискуп Маркић на један пут изгаво се, да он неможе допуштити, да православни кумује католичком дјетету, пошто му у Ригулау, стоји написано да, само католик и то добар католик мора бити кум дјетету, које се роди од родитеља католика. На овај неповољни вет о бискупа Маркића, скочи капетан Јозо, скоче његови пријатељи, да бискуп склопе да се такве забране прође, пошто се досад по свој Далмацији и Боки често и често догађало да су православни католичима а католици

православнима кумовали, без да је био томе на путу стајао. Ама све замаг, бискуп не да те не да. Жбутига упита средством брзојава дозволу од Пана у Риму, али, као што се овде говори, бискуп преухитрио, те Јози из Рима иста забрана дође. Међу тим сад ми је још једну ипиденцу јавити вам пре но што дођем на то да вам превједим на што је очајање капетана Жбутигу навело. Прошастога петка овде се затекао кнежев секретар г. Сундечић по њеком послу, те га бискуп замоли преко каноника Форта, да би к њему дошао. Г. Сундечић прими позив и у девет сата у вечер одје у бискупов двор је се задржао пуна два сата. У колико смо дознали, г. Сундечић, довољно, не само код нас, но и у цијелом Словенству, познат са своје вјеротривости и непретјераних религиозних начела, говорио је бискупу као прави пријатељ и доказивао му да је тај његов поступак неоснован, како с правог и не-језуитског погледа хришћанског и догматичког, тако и с друштвеног погледа и досадањих обичаја; па да је притом колико не политичан, толико и импрудентан, по тому што би праведно гњешње у Црној гори произвешта могао, ће је кнез Никола дослен допуштао поповима католичким из Котора, који никакве јурисдикције у Црној гори немају, да слободно тамо долазе и своје вјерске дужности свршују с оним католицима, који се тамо баве Чужоме да је између осталога рекао присвјетлом: „Простите, Господине, ја вас толико штудјем, да ја не могу никакво вјеровати, да ви тако мислите, као што говорите.“ — Него ни ово није помогло, и ако се бискуп, као што се прича, нашао у запари Сундечићевијем збором, доказивањем и побијањем, он остао при свом вету па остао. Сад ево на Јоза. Сиромачи човек затекао се у шкрипцу; није шала једном кнезу одбити кумство, које је он сам од њега тражио, а с друге стране није лако ни ударити међу нашим свијетом на бискупову скромност, којом је био почео грозити. Но очајање и пркос на што човека не би навели? — Капетан Јоза са својом породицом пригну најзад на једно, те јучер г. проту ца. Цетиње чини да од дође кредити дјете по православном обреду, или да настоји послати одозгор једног свештеника који би то извршио. Госп. проту баш вренуо на пут, кад му то писмо на Цетиње стигло, те га на истом путу предао њеком да га кнезу понесе. За г. проту ми смо освједочени, да он сам то не би ни пошто учинио и себе порекао; јер је он човек који своју вјеру држи, а другу поштује и у њу се никад није мјешао, него вазда пријатељовао с католицима као и с православнима и с тога, код њекојих фанатика у јако подозрење долазило, да је бајати наклањен к униотству. Кнез Никола примивши споменуто писмо одма нареди да се одреми нарочити човек у Котор и да се пише овдашњем Црногорском агенту г. Петру Рамадановићу, да он оде у Жбутигину фамилију и да јој у његово име каже, да он није никакво рад да се ичесов шкандал догоди, а с друге стране да он, чистећи породицу свију Жбутига, жели да му иста породица престави једно часно лице католичко из Боке, којему ће он своје заступство подјелити, или ако воли иста фамилија, да ће он свог љекара Д.ра Фриле-а, који је такођер католик, послати да га заступа. Ову наметну и мудру одлуку кнежеву агент вечеру, одноје г. проту с поменутиим агентом у Жбутигину фамилију, која се тим веледушним расположењем разведрила и кнезу најдубље своје захвалности изјавила. — Шта ће сад рећи г. Маркић, шта ће свијет рећи, кад ово прочита?... неће ли се сваг зачудити и изненадити да хришћанин хришћанина у средини деветнајстог вијека одбија од духовнога сродства? — Ако се то није учинило само зато што је баш кнез Никола кумом имао бити, онда се претјераност не да оправдати; онда из срца и душе сажалити морамо што овакој несмотрени поступци хитају међу нас сјеме све то жалостнијег раздора, који нас је дослен толико упропашћивао, и који ће нам и посад доста вратом заокретати.

СКАДАР, 20 Априла. — Ово је шта ћу вам јавити, и најновије и најважније код нас. Сајад наша позвао је к себи главаре од Шала, Шоша и Пудта, три најјача племена у Арбапији, и рекао им је, да мире крви, које имају између себе. Главари су му одговорили, да народ није вољан сада крви мирити. У томе се Смајил наша наљути и метне у тамницу 26 главара.

Ово је било у неђељу. У понедељник послао је Сулејман Ота су неколико сухарија, и два буљуга низама у Пудту, зашто је Пудта набли-

жа нахија од Шоле и Шоте. Данас чујемо да ће шиљати још један табор су два топа, но не зна се чисто.

Како ће се ова ствар свршити, још вам не знам за сада казати. С Арбапијом није се шалити и Смајил паша, ако не буде обзрив, може лако учинити од зла још горе.

Бријегом од Бојане и покрај Дрине почели су се опет бити. Ове неђеље убили су забришци једнога клименту.

ИЗ КОЛАШИНА, 19 Априла. — Већ сте са сваке страни примили по који извјештај о стању нашега народа и о мукама, које подноси подјармљени род српски у Турској, а одавде из ове жалосне крајине не би још ни ријечице. Ја ћу вам се одавде јављати кад год што узимам а сада ево чујте ово.

Њеки дан овдашње силеције Турци ухватише Милован Бабића из града, којег на пазару своје нахоше и ухватише и уапсисе. На њега наметнуше да је заволио Мекића ђевојку, а он је више пута у Медису то одрицао и увјеравао да је непознаје. Турци га окована одведу на Сјеницу пред Мутесариџ пашу, гдје га сви натериваху, да се потурчи. Он је њима рекао, да не стоји у Кавуну царском, натеривати никога да се превјери, који сам нема воље на то. Турци и Мутесариџ паша метнуше за тимем на најтеће муке једнога Милована, те га насилно потурче и ставе у низам. Милован постаја за неколико као Турчин у пизаму, али је гледао сваку прилику, да се како вјере и зулума турскога отресе. И сада ево чујемо да је утекао у манастир Добриловину.

Ономад је био овди дошао измеђар игумана манастира Добиловне Добрица Живковић, да покупује њешто што је манастиру требало. Турци га дочекају, све му отму, па га још избију и онда у тамницу баце. Ја сам увјерен, да они ово нијесу учинили с тога, што су имали калву зађевицу са Добрицом, него једино за то, што им је наш манастир трн у оку, те не дају да се за њ што купује. Да је тако ево вас може и ово увјерити. Управитељ манастира Добриловне пође да причешћује народ, који манастиру припада, а Турци му стадоше на пут. Он их је опомињао, да се прођу тога посла да не дирају у светињу народну, јер да може од тога свишта бити.

Кад вам већ набрајам насиља, која подносимо ево још и ото. Хусејин Мујовић гонио је свога ћипчију, Хришћанина да ради на ускрес, он нехтједе, па стога га бјесни Турчин избије, па најпосље и у тамницу бади.

Ја бих вам могао још много оваковијех насиља набрајати, но, доста ће бити и ово, да се види наше невољно стање и турска нечовјечност.

У БУКАРЕШТУ 16 Априла. — Од кад је кнез Карло у Молдаву кренуо, од онога времена, нека тишина влада. Обично после олује, наступа ведрина и тишина, а после ведрине опет олуја, Истина да је за сада све мирно, али вјерује да неће много времена протећи, те ћемо опет важних појава и догађаја доживити. За изборе скупштинара живо се ради. Избори ће се одпочети 10 маја по новоме, а комара отвориће се 20 истога мјесеца; влада т. ј. бела странка употребља је све начине, да избори њој по воли испадну. Првеваци напротив употребили су све начине, да све онако буде, како они хоће. Која ће од ове двије странке надвладати, то вам се казати не може; но ипак има изгледа, да ће првеваци напредни бити, т. ј. да ће ако не свуда успјети, то ипак у већини бити.

Из Галаца, Ибрајила као и Јаша пишу, да су кнеза врло сјајно тамо дочекали, и да народ велику приврженост к њему показује. Знамо да је то све привидно, јер баш народ довољно разлога има проти истој и роштати.

Кад се само површио поглед на све дојаве баци, то вјерује да је положеније кнеза, као и све владе врло траљаво, и да самој земљи велика криза предстоји, која ће јој ако не смртни, оно за цјело значајан ударац задати, ког ће дуго времена осјећати. Све је у земљи тако за немарено, тако да ни у самој Турској горе не стоји, гдје сваки паша ради оно што му је по воли, те неограничено преко живота, слободе и имовине свога поданика располаже. Управе у земљи скоро и нема све поцепано, и на странке подељено, све се с политиком занима, а нико о општим стварим ни знати неће.

Гласови, да ће Русија и Турска одсад оружаном руком земљу посести и обсадити, мало је духове раздражило, а с једне стране и умирило. Руске посаде као да се не плаше, али Турска

им голема јада задава, особито онда, ако иста у споразумљењу с Русијом буде.

Они који мало више повају не држе, да Турци икада више оружаном руком Румунију посести могу, а што се тиче Русије, то је са свим друга ствар, јер Русија неће као непријатељ, већ као пријатељ доћи, и опет отићи.

Скорије закључиће се поштански уговор са Србијом, и већ је одређено лице, које има преговора поставити.

„Свобода“ у најновијем броју опором на Андрића бившег уредника „Световида“, напада, што овај у своме листу „Ориент“ који се до пре неколико дана „фрајер ориент“ звао, па Братијана напада, што је овај пре три године бугарске чете подржава, и прелазак из Румуније на Балкан одобравао, извјесно је да је Андрић за сада приврженик владин, као и садањег министарства, који пјева богу својему за готове новце. Г. Андрић зна, да човек у својем отаџбину пророк бити не може, за то је он и дошао у Румунију, да па новинарском пољу процвјета, кад за време од 25 година у Србији процвјетати немогаше. Мислим да су Андрићеву „Ориенту“ већ дани избројени, а мислим и то да ће он скорије своју каријеру на новинарском пољу крају дотурати.

Повратак кнеза овако очекује се за 5—6 дана, а има их који поговарају, да се кнез никако ни вратити неће већ да ће из Галаца свој пут у Берлин наставити. Ако то буде биће их, који ће му казати сретан пут.

У БУРЂЕВУ 5. Априла. — (Задочњено.)

Нема ваљда Србина на мору ни Дунаву као што га ни на Уни, Дрини, Сави, Драви и студеној Лики бити не може, кога обрадовало није, кад је разабра, да ће у јуначкој Црној Гори, узданици свеколиког, још осуђеног Српства, политички и књижевни лист излезати. Ту радост и доживисмо, јер нам се жеље остварише, кад нам први број „Црногорца“ у шаке дође. Знајте да се ваш лист на доњем Дунаву врло радо чита, и да до данас већ доста читаца има, а имајте наду да ће их још више бити, јер овде једног брата родом Црногорца имате, који се својски заузима, да се ваш лист што више разшири. Тај је брат г. Лука Нетовић трговац из Турн Северина, а уједно угоститељ на путничком параброду између Галаца и Оршаве. Кад је реч о господину Нетовићу то с гором бити неће да вас упознам с његовијем ријетким родољубљем. Има већ скоро 20 година од како г. Нетовић по доњем Дунаву плови, и он је тако рећи једнини заступник патујући Црногораца на доњем Дунаву. Он је до данас толико црногорске путнике помогао и новцем и свакијем могућим начином на више мјеста и соколову гнезду својој милој постојбини јуначкој Црној Гори образ освјетлао. Врло је занимљиво, да вам саопштим што се прошле године на параброду, на којем г. Нетовић плови десило. Из Букарешта допутовао је њека светска скитница, и варалица, која је Бог те пита на који начин до новаца дошла, и одма се по параброду ширити и разбацити почела, издавајућ себе за брата црногорског кнеза, који ће после смрти кнеза Николе, црногорски престо наследити. Господину Нетовићу важу, да се на параброду брат кнеза Николе нахои, које истог јако обрадује, и одма похита да га види и поздравити, на истом параброду путовало је више влашки великаша, као и један од књазова из породице Гикине, наравна је ствар да су исти непознатога, који се за брата кнеза Николе издаваше радостно примили и с њим разговарали, г. Нетовић док је ту скитницу видио, одма се и увјерно да исти нит је Црногорац, још мање Петровић, није могао што се скитница с влашким великашима здружила, већ се и он у разговор умјеша и скитницу упита, од куда је? који му је са свим опором одговорно: да је из Црне Горе и брат кнеза Николе. Г. Нетовић одговорио му је са свим отворено и без извињавања: да лаже опомињућ га, да се окане Ђорави посла те да се с именом црногорског кнеза што је светиња сваком Србину не игра, јер ће му одма глава на четири комада пући. И ја сам Црногорац рекао је г. Нетовић и познајем у главу све Петровиће, кнежеве породице, а да си и ти и најгори из Црне Горе, то би те ја уважава а овако те презирем што каљаш оно што је сваком Србину светиња. За тим се г. Нетовић обрати к другим скитницама, најпре се извињава, што се у њихов разговор умјеша, јер је то учинио за то што је примјетио да се непознати господин за брата црногорског кнеза издаје, а он као Црногорац, који сву породицу свјетлог дома Петровића познаје, допуштити не може, да се у његову присуству које какви људи с именом Петро-

вића играју, сви путници повјеровали су г. Неговићу јер га већ одавно познају, а самозванца морасе се са срамотом задовољити, јер ге цјелог пута ниво показало није.

Није само то случај гдје је г. Неговић своју домовину бранио има таквих случајева подоста, од којих ћу вам још један навести који се ових дана у Галапу десио. Два Црногорца путовали су у Србију да посету своју родбину што у Петрову селу у Србији живи. Било како му драго, они су ушли у параброд без да су билете имали, а како се параброд кренуо, то контролер обично билете прегледа, и исте који нема то мора на параброду подвоз платити, или ако случајно новаца нема то га одма на првој станици на суво избади. Поменути два Црногорца путоваше за Србију, и треба им до 24 форинта за подвоз платити. Како је било незнам тек они неимадоше, да толико плати. Г. Неговић видивши своју црногорску браћу у невољи позове исте к себи, извади кужну своту новаца и преда им да плате. Црногорци видећи подану руку г. Неговића чисто се упренасте и запитају: да ли си господине Србин? Г. Неговић исприча им да је родом из Црне Горе, а његово племе да живи још у Црној Гори као и у Котору. Црногорци му захвале најусрдније на пруженој помоћи, радујући се да налазе такве браће и у далеком свијету. То су врло ситни појави гдје се г. Неговић Црногорац и пријатељ свога народа показа, и доиста се с њиме сваки Црногорац дичити и поносити може. Није само г. Неговић на Дунаву који у невољи бједном Црногорцу у помоћ притјече. И г. В. Ивановић родом из Доброте, који је сада иншпектор поднавског парабродског друштва у Турп Северину, заузима се код сваког и најмањег пригода за сваког и појединог Црногорца, и заслужује да му име сваком Црногорцу познато буде.

(По програму нашем искључен је говор о личностима из нашега листа, али пошто смо и од других пријатеља много слушали о родољубљу ове браће наше, ми радо пуштамо овај допис. Добра дјела заслужују јавно признање. У.)

(ИЗЪ) ПЕТРОГРАД, 10 Априла. — Хитим да вам саопштим да је генерал Игњатијев у Цариграду добио велику побједу против инглезког и аустријанског посланику, који су се свакојако мучили, да само Русија не достигне своје планове у црном мору. Сада, када је све овако рјешено, како је Русија желела и како су се Турци уговорили, да је њима лакше уговарати и споразумјевати се с „Московом“, него ли с њиховијема пријатељима с Инглезима и Аустријом, то се може очекивати, да ово пријатељство принесе барем штогод доброг у корист хришћана у Турској. Највише се Турци наједина сада на Аустрију, будући Мађари све некако теже да се умјешају у ствари румунске или у босанске. Ако се стари барон Прокеш-Остен, аустро-угарски посланик, из Цариграда удали и ако на његово мјесто дође Мађар г. Колај, генерални консул из Биограда, можемо се надати да ће Турска још боље узнати аустријске планове на Босну и Херцеговину и посље ће се Турска још више приближити Русији. Цар руски Александер високо цјени посљедње пријатељство с Портом, особито и за то, како су се Турци лепо и паметно владали у лондонскијема конвенцијама. Особито се одликовао у томе турски посланик у Лондону Мусурус-Паша, који је показао велику постојаност и особити дипломатични такт у томе, када се радило са стране мађарскијех дипломата графова Апоњи и Сечења против све радње Русије. Због великијех услуга пише цар Александер II. Мусурус-Пашин орден Александра Невског првог степена и Султану Абдул-Азису орден св. Андрија Првозваног, први то орден руски. Говори се, да је Игњатијевим закључена алијанција с Аали пашом, али ово неће бити истина, јер Русија неће пребује таквог сајузника, макар она жели искрено од Порте то исто, шта жели и од Аустрије и то је еманципација турске и аустријске раје. Ако ће Турска и Аустрија радити к овој цјели, то се могу обе ове државе надати на тврдо пријатељство Русије, јер она жели само бољи положај за Славене, гдје год се они налазе. —

Овијех дана ће овамо доћи наследник престола холандског принц Орански Вилхелм, унук ћери цара Николаја Павловића. Генерал Албедински, бивши генерал-губернатор у балтинскијема провинцијама, послат му је од цара на сусрет до границе да га дочека и прати овамо. Говори се, да иде тај принц само за то,

да види своју будућу невесту, ћер цареву, велику књажевну Марију Александровну, која је сада једна од првијех њепотица европејских принцеза. Пријед се је много говорило, да краљ баварски жели бити зетом царевим, али ово није имало основања. Принц Орански има већ 30 годинах и он је адмирал холандског флота.

Г. Крнка, Чех, који је изнашао пушку, којом је оружана сва руска армија и такођер и част црногорске војске, изнашао је опет бољу пушку, него је његова прва. Овом пушком се може стрјелати 100 путах за 3 минута, таким начином, да двапутах више и брже неголи позната пушка американске системе генерала Бердана, којом су оружани неколико дивизија руских стрјелаца. Нова Крнкова ручна митраљеза чини сасвијем личним досадашње митраљезе француске, на којим је требало имати 6 људи, 2 кола и 1 коља с кашетима муниције. Десет солдатах с овакијем оружјем више могу учинети, него ли једна француска митраљеза. Особито важност има ова Крнкова митраљеза за горске крајеве и уобште за Славене у Турској, гдје су грдни путеви, и гдје се не може примати с колма и с лафетом. Г. Крнка, који је већ од Русије одликован, хоће и ову нову пушку опет предложити руском правитељству. До сада је његовијех првијех пушака готово овђе до једног милиона и такођер његова једна фабрика која сада може већ у дан да изради 160 до 200 хиљадах патронах. Овакијех фабрика има овђе и више. Крнкова патрона је најјефтиниј од свијух. —

Холера није већ толико јака, као пријед. Лед на Неву отишао је, али данас опет наводи снег. —

Насљедник царевих преселио се већ у Парско-село у своје љетње обиталиште близу Петрограда. —

ЦЕТИЊЕ, 29. Априла. — На овоме мјесту било је говора о њекијем преговорима, које Црна Гора води са Аустријом, наиме о конвенцији поштанској, куповини соли у Котору и Рису за знатно малу цијену и грађење пута од Ријеке до Котора. Тада смо рекли од колике су користи све те ствари по Црну Гору, а и то да је г. Сундечић, секретар Њ. Свјетлости, који је ради тога био послан у Беч, исте послове с успјехом довршио. Рекли смо тада баш изриком, да је очевидна корист, која чека Црну Гору одтуда, а највише од пута ријечно-каторскога, па затећ нијесмо могли ни помислити, да ће се наћи когод, који ће на све то ударити. Но ипак се нађе један делија, који је у бечкоме „Вандејеру“ написао један допис — „са црногорске границе,“ наравно с намјером да допису даде већу важност, а уједно да заметне свој траг. Но ни једно ни друго није му пошло за руком. —

У томе допису мимо тога, што се ружи г. Сундечић, па се без икакве свезе потезу чак и њеке приватне ствари наравно изопачене и с недостојном намјером, удара се и на саме предузете уговоре, јер се каже, да се Црногорцима неспиди „пут од Котора до Ријеке Црнојевића,“ пошто виде „ту опасност за њихову слободу.“ Ова проста лаж и безсмислица побија се сама собом. Црногорци најбоље знају колико би им вриједио они пут, па с тога и најжељније очекују, да се што пре оствари. Пут овај водио би народ у Црној Гори његовине материјалном унапређењу, а никако неби, као што се тамо каже, подконао слободу његову. Уосталом овакви људи, као што је дописник, који су кадри да онако непристојно говоре о подузетцима за унапређење народно, нека се не старају за слободу његову, коју је Црногорац увијек знао па ће и одсада знати сачувати.

С највећијем презирањем сусретамо оне рјечи дописникове, којијема хоће да денунцира Црну Гору због ствари савршено неистините.

У нашем листу, а колико је нама познато ни иначе није се „са Цетиња“ никада „дизала тужба против Србије“ због подобнијех уговора. Шта се хоће дакле с таквијем подстрекавањем? Шта се смијерало с оним дописом, пунијем калуђерскијех лажи?

Напошљедку морамо казати, да нам и онај српски лист („Срп. Нар.“), јако сумљив долази, кад му је подносило, да онај очевидно тенденциозни допис прештама. Српско поштење изскивало је, да га уредништво бар од своје стране пропрати, јер иначе може се мислити, да уредништво с „вандејеровијем“ дописником има једну и исту тежњу.

— Бурђевдан, који слави Његова Свјетлост кнез Никола, прослављен је овђе као и сваке године. По служби божијој ишло се у двор на честитање Његовој Свјетлости. Том приликом изводела је Њ. Свјетлост обдарити са различнијем значима ордена ову господу:

Г. Божо Петровић председник сената добио је први степен ордена кнеза Данила за независност Црне Горе.

Командерске крстове добио су гг. Јован Сундечић, дворски секретар Њ. Свјетлости; Спирос Матановић, дјевствителни перјанички капелан; Ђорђе п. Војновић, начелник опћине ерцегопске и народни вастучник у рајхсрату.

Каваљерске крстове добио су гг.: Нико Матановић, официр; поп Ристо Ковачевић из Грахова; Грубан Церовић командир и Саво Батрићевић капелан у пензији.

Истом приликом произведен је г. Машо Врбица, главни управитељ црногорскога топништва за војводу.

И г. Боку Влајковићу, капетану у Србији подарила је Њ. Свјетлост кнез златну медаљу Милоша Обилића за јунаштво, које је показао у Русији и у Србији г. 1862. о бомбардовању Биограда. У дипломи изражена је нада, да ће он и у будуће кад дође прилика и срце и руку принети народној ствари.

ВИЈЕСТИ ИЗ НАПИЈЕХ И ТУБИЈЕХ ЗЕМАЉА.

* У Француској бјесни још једнако грађански рат. Чује се да ће се сада и Њемци умјешати, да стану једанпут на пут проливању крви. Сумњамо, да би их народ француски примио као избавиоце, шта више можда би се ватра још више распламтила. Међутим и Наполеон III. држи да му није згорега у овој мутњави јавити се Французима са љубазнијем осмјехом које је за двадесет година немилости гњечео. Он је опет издао једну прокламацију. Али као да слаба изгледа има, јер се чује више гласова за Орлеанце. Толико тек стоји, да се опет мисли повратити монархија као спаситељна земље.

* Француски листови јављају да је уставничког генерала Клизерта комуна затворила. Чује се да га је и на смрт осудила. Је ли пресуда извршена још се не зна.

* Версаљски телеграфи јављају, да је комуна обила народну касу и узела четири милиона франака. Преносећи новце у варошку кућу изгубљен је. веле, један милион. Због тога, што је тешко овоме вјеровати, може бити да није ни оно истина.

* У Италији су ушли у траг завјери „интернационале.“ Кажу да је завјера јако раширена и да је ишла на то, да се подигне општа buna.

Усташе се међутим непрестано боре са највећијем огорчењем против версаљске владе, која је до сада слабо или баш ни мало успјела.

* Размирица турско-мисирска постаје све озбиљнија. Бјеше истина говора, да ће вицекраљ мисирски престати са зидањем тврђаве, па шта више да ће доћи у Цариград, но новије вјести увјеравају да од тога нема ништа и да се порта бори, да ће доћи до озбиљна сукоба. Хубарт паша управитељ турске флоте, који је хтјео ићи у бање, сада остаје опет у Цариграду на расположењу. Непоравнало се вицекраљ са султаном, онда можемо очекивати озбиљнијех догађаја на истоку.

СТЕЧАЈ.

Женски институт на Цетињу тражи двије учитељске помоћнице, и то једну за женски рад, а другу за српски језик; даље спадаће им у дужност надзиравање над ученицама и поучавање у домаћем газдинству. Годишња је награда свакој 300 ф. у сребру, храна са бесплатнијем станом и послугом, сувише путни трошак до Цетиња; а пошто одслужи двије године на неускитје даље остаје, путни трошак за повратак.

Компетенткиње да су православне вјере, а првенство имаће оне, које су већ служиле у каквом заводу.

Које би хтјеле споменуто мјесто имати, треба најдаље до Илина-днева о. г. да се писмено са свједочбама пријаве г. Спиру Ковачевићу, професору богословије.

На Цетињу, 29. априла 1871.

Надежда Пацевић
Управитељка женског Института.